

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

OCAK 2017

Sayı 45

EBSO EKONOMİ BÜLTENİ

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

IMF güncel olarak yayımladığı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda, 2017 ve 2018 yılları için küresel büyüme tahminini sırasıyla %3,4 ve %3,6 olarak koruduğunu açıklamıştır. Raporda, 2016'da %3,1 büyüyen küresel ekonominin 2017 ve 2018'de gelişen ülkeler sayesinde ivme kazanmasının beklendiği, buna karşın yeni ABD yönetiminin politikalarına ve küresel yansımalarına yönelik belirsizliğin tahminleri zorlaştırdığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, gelişmekte olan ülkelerin 2017 büyüme tahmini %4,6'dan %4,5'e düşürülmüş, 2018 tahmini ise değiştirilmeyle %4,8'de tutulmuştur.

Küresel ekonomiye ilişkin bir diğer değerlendirme ise Dünya Bankası tarafından yapılmıştır. Kuruluş yayınladığı raporda, uluslararası ticarete artan koruma önlemlerinin olumsuz etkiler oluşturduğuna dikkat çekmiş, ancak özellikle ABD gibi önde gelen ekonomilerdeki mali teşvik önlemleri sayesinde küresel büyümenin ivme kazanabileceği yorumuna yer vermiştir.

47. Davos Dünya Ekonomik Forumu, "Duyarlı ve Sorumlu Liderlik" başlığı altında gerçekleştirilmiştir. Forum'da, kapitalizmin karşı karşıya kaldığı uluslararası krizlerin küreselleşme sebebiyle değil, aşırı kazanç peşinde koşanlar sebebiyle ortaya çıktığı değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Sanayi 4.0'ın doğrusal bir ilerlemeden ziyade çok hızlı bir ilerleme sergilediği ve küresel ekonominin bugününü ve yakın geleceğini şekillendiren en önemli etken olacağı vurgusu da dikkat çekicidir.

Küresel imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir yükselişle 52,7 düzeyinde gerçekleşmiştir.

ABD

ABD ekonomik ve siyasi gündemi Ocak ayında büyük ölçüde Trump'ın Başkanlık görevini devir almasına odaklanmıştır. Trump'ın ABD politikalarında yapacağı muhtemel değişiklikler, ABD ile birlikte küresel gündemin de ana konularından biri haline gelmiştir. Trump'ın vergileri düşürmeyi ve altyapı harcamalarını artırmayı taahhüt etmesiyle birlikte, Çin ve Meksika gibi ticaret ortaklarına gümrük vergisi uygulama uyarısında bulunması, ekonomi ve siyaset odaklarında en çok tartışılan konular olmuştur.

Uluslararası Para Fonu (IMF), Trump yönetiminin etkilerinin, küresel ekonominin karşı karşıya bulunduğu en büyük belirsizliklerden biri olsa da, mali teşvik taahhüdünün ABD ekonomisi üzerinde ılımlı bir etki yaratabileceği varsayımının temkinli bir atmosfer oluşturduğu vurgulanmıştır. Yeni yönetimin genişlemeci politika eğilimleri kapsamında ABD'nin büyüme tahmini, 2017 için %2,2'den %2,3'e, 2018 için ise %2,1'den %2,5'e yükseltilmiştir.

ABD imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir yükselişle 54,3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

EURO BÖLGESİ – AB

2016 AB gündemine Brexit ile İngiltere'nin ayrılma kararı, artan terör sorunları ve üyelerinin birbiriyle tartışmaları damga vurmuştur. Brexit referandumunda beklenmedik biçimde ayrılma kararı çıkması, AB'nin geleceğinin de sorgulanmaya başlanmasına ve Birliğin dağılacağı yönündeki endişelerin artmasına sebep olmuştur.

Almanya, Fransa ve İtalya İstatistik Enstitüleri'nin işbirliğiyle hazırlanan Euro Bölgesi'nin ekonomik görünümüne ilişkin raporda, Bölge ekonomisinin kademeli olarak iyileştiği belirtilerek 2017'nin ilk iki çeyreğinde %0,4'lük büyüme beklendiği kaydedilmiştir. Bölge ekonomisinin önemli göstergelerinden olan enflasyon ise, Aralık ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %1,1 artış göstererek, 2013 yılından bu yana görülen en hızlı yükselişini gerçekleştirmiştir. Avrupa Merkez Bankası (AMB), enflasyon politikasının sürdürülebilir iyileşmeyle uyumsuz hale gelmesi durumunda varlık alımı programını artırmaya hazır olduğunu belirtmiştir.

Euro Bölgesi imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre yükseliş kaydederek 54,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

ALMANYA

Almanya ekonomisi, 2016'da %1,9 ile beklentilerin üzerinde büyüyerek son 5 yılın en güçlü büyüme performansını gerçekleştirmiştir. Avrupa'nın lokomotif ekonomisinde, yerli üretim faktörlerinin ve hane halkının tüketim harcamalarının büyümenin arkasındaki ana itici güç olduğu açıklanmıştır.

Bir diğer olumlu veri ise işgücünde kaydedilmiş ve istihdama katılan kişi sayısı 2016'da bir önceki yıla göre %1 artarak 43,4 milyona ulaşmıştır. Ülkede istihdam artışı 10 yılı aşkın süredir devam etmekle birlikte, istihdam edilen kişi sayısının Almanya'nın birleşmesinden bu yana görülen en yüksek seviyeye eriştiği açıklanmıştır.

Alman Sanayi Federasyonu, imalat sanayinin küresel ekonominin zayıf gelişiminden etkilendiğini belirtmiş ve küresel sanayi üretiminin 2016'da bir önceki yıla göre %1,5 gibi düşük bir artış düzeyinde kaldığına dikkat çekmiştir.

Almanya imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre dikkat çekici bir yükseliş kaydederek 55,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

JAPONYA

Japonya sanayi üretimi Kasım'da bir önceki aya göre %1,5 artarak %1,7'lik beklentinin altında kalmıştır. Aynı dönemde perakende satışlar ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %1,7 artarak Şubat ayından bu yana gelen ilk pozitif perakende satışlar verisi olmuştur.

Tüketici harcamalarının düşmeye devam etmesi, Japonya Merkez Bankası'nın (BOJ) enflasyonu canlandırma konusunda karşı karşıya olduğu zorlukları artırmaktadır. Nitekim, ülke ekonomisinin gidişatı hakkında bir diğer önemli veri olan tüketici fiyatları da Kasım ayında, %1,5 azalarak, %0,1 artış olacağı yönündeki beklentiyi karşılayamamış ve ardı ardına dokuzuncu kez gerilemiştir.

Japonya imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir yükselişle 51,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

ÇİN

Çin ekonomisi 2016 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre %6,8 büyüyerek son iki yılda ilk kez hızlanmıştır. Bu ivme artışı, Trump'a karşı potansiyel ticaret gerilimlerine hazırlanma konusunda Çin'e güç vermektedir. Ancak, ihracat Aralık ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %6,1 ile beklentilerin üzerinde daralmıştır.

Üretici fiyatlarının Aralık ayında son 5 yılın en hızlı yükselişini gerçekleştirmesi ise, dünyanın fabrikası olarak anılan Çin'in, küresel enflasyonu aşağı çeken bir konumdan fiyatları yukarı iten bir faktör haline geldiğine işaret etmiştir.

Çin Devlet Başkanı Cinping, Davos Ekonomi Forumunda Trump'ın dış ticarete ilişkin korumacı taahhütlerini eleştirerek küreselleşmeyi savunmuş ve korumacı ekonomi politikalarına karşı çıkmıştır.

Çin imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre yükseliş kaydederek 51,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

GÜNEY KORE

Güney Kore'de siyasi gündeme ilişkin konular ön plana çıkmaya ve ekonomik gündemi gölgelemeye devam etmektedir. Devlet Başkanı'nın yetkilerinin elinden alınmasından sonra iktidar partisinde gerçekleşen toplu istifalar, gündeme damgasını vurmuştur. Diğer taraftan, aynı soruşturma kapsamında Samsung lideri Jay Lee'nin de sorgulanmaya başlaması, siyasi ve ekonomik güven ortamını sarsıcı bir diğer etken olmuştur.

Güney Kore Maliye Bakanlığı, 2017 için büyüme beklentisini aşağı yönlü revize ederek %3'ten %2,6'ya çekmiştir.

Söz konusu revizyona ilişkin, küresel talep daralması ve iç talep yetersizliği gerekçe gösterilmiştir.

Güney Kore imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir yükselişle 49,4 düzeyinde gerçekleşmiştir.

HİNDİSTAN

Hindistan'da ekonomi uzmanlarınca, büyümenin geçtiğimiz yıla göre yavaşlama kaydederek %7,1 düzeyinde gerçekleşmesi beklendiği açıklanmıştır.

Büyümenin yavaşlama kaydetse de pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeden daha iyi bir performans sergilemeye devam etmesi, Hindistan'ın küresel ekonomini parlayan yıldızı olacağı yönündeki iddiaları güçlendirmektedir.

Hindistan imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre gerileme kaydederek eşik değer altına düşmüş ve 49,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

BREZİLYA

Brezilya'da bir cezaevinde gerçekleşen isyanda, onlarca mahkumun öldürülmesi, ülkede devam eden istikrarsızlığın açık bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Ülkede süregelen ekonomik istikrarsızlığın, toplumsal alanda da bozucu etki yaratması, geleceğe ilişkin duyulan endişeleri artırmaktadır.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, Brezilya'daki negatif görünümün bankalar üzerinde aşağı yönlü risklere katkıda bulunduğuna dikkat çekmiştir.

Brezilya imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir düşüşle 45,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.

RUSYA

Dünya Bankası, petrol fiyatlarındaki düşüş nedeniyle 2015'te %3,7 küçülen Rus ekonomisinin 2016'da %0,6 küçülmüş olduğu öngörüsünde bulunmuştur. Bu bağlamda, Rusya'daki ekonomik daralmanın devam etmekle birlikte yavaşlamış olduğu da anlaşılmaktadır.

Rusya Merkez Bankası, Rusya'nın dış borcunun 2016'da 2015'e kıyasla artarak 518,7 milyar Dolar'a yükseldiği kaydedilmiştir.

Bankacılık sektörünün dış borçtaki payının 12,5 milyar dolar azalarak %23'e gerilerken, devletin dış borçtaki payının ise 6,9 milyar Dolar artarak %7,2'ye çıkması dikkat çekicidir.

Rusya imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir yükselişle 53,7 düzeyinde gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE

Dünya Bankası, Türkiye'nin 2017, 2018 ve 2019 büyüme beklentilerini aşağı yönlü revize ederek sırasıyla %3, %3,5 ve %3,7 büyüme kaydedileceği öngörüsünde bulunmuştur. Açıklamada, başarısız darbe girişiminin ve süregelen siyasi belirsizliklerin finansal ve ticari koşulları kötüleştirdiğine dikkat çekilmiştir.

Türkiye'ye ilişkin bir diğer değerlendirme ise Morgan Stanley tarafından yapılmış ve Türkiye'de seyrini sürdüren belirsizliklerin büyüme üzerinde olumsuz etkilerde bulunacağı yorumunda bulunulmuştur.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's Türkiye'ye ilişkin yayımladığı kredi görünümü raporunda, Türkiye'deki güvenlik meselelerinin makroekonomik baskıları artırdığını ileri sürmüştü ve bu durumun özellikle bankaların kredileri için negatif etkiler yarattığı belirtilmiştir.

Türkiye imalat PMI değeri, Aralık ayında bir önceki aya göre hafif bir düşüşle 47,7 düzeyinde gerçekleşmiş ve yine eşik değerinin altında kalmıştır.

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

ENFLASYON

%	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Aralık						
Yıllık	8,81	8,53	5,71	9,94	10,90	17,73
Yıllık Ort.	7,67	7,78	5,28	4,30	7,68	6,68
Aylık	0,21	1,64	-0,33	2,98	0,36	5,21

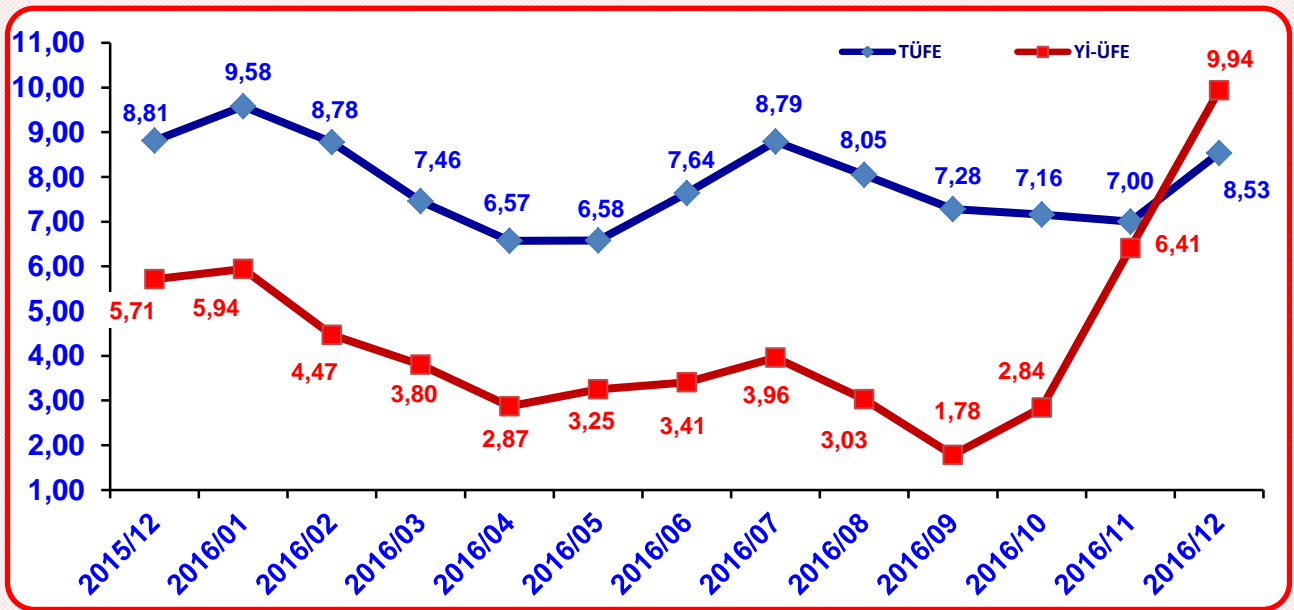
2016 yılı Aralık ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %8,53, Yİ-ÜFE'de %9,94 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %1,64 oranında ve Yİ-ÜFE'de %2,98 oranında artış yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %31,59 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; ulaştırma %12,36, çeşitli mal ve hizmetler %11,08, sağlık %9,73, eğitim %9,47 ile en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %8,93 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,46 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektörü %0,25 oranında azalırken; imalat sanayi sektörü %3,26 oranında, elektrik ve gaz sektörü %1,35 oranında ve su sektörü %0,54 oranında artmıştır. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %12,07 olmuştur.

Yıllık Değişim Oranları (%)

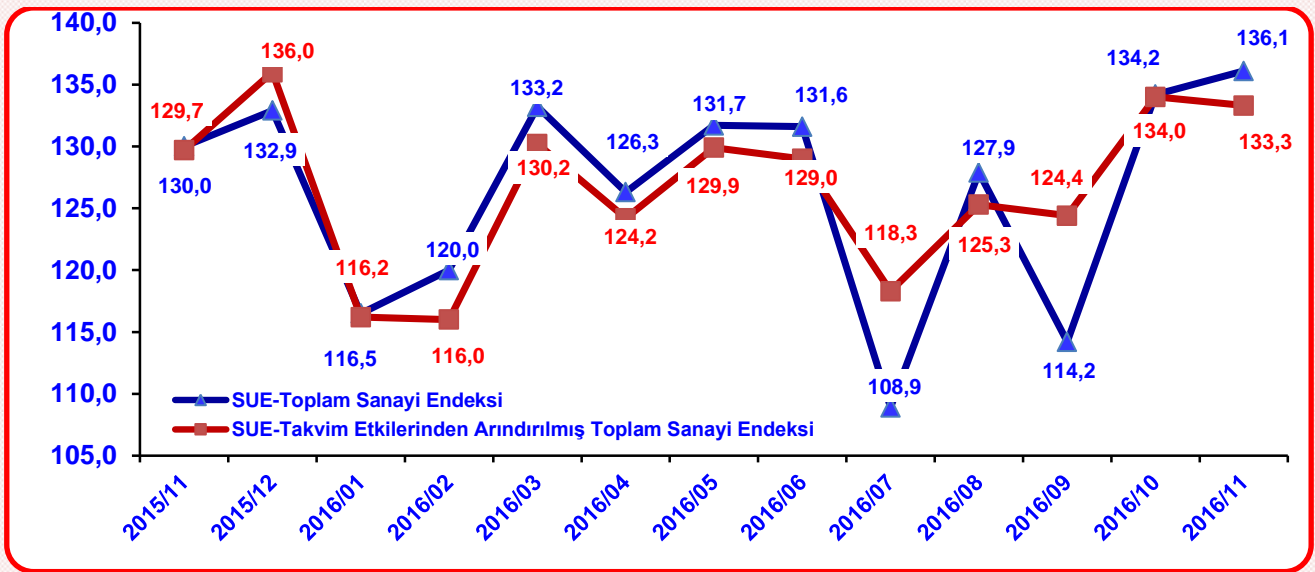
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

KASIM 2016 (2010=100)	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Aylık)
Toplam Sanayi	136,1	4,6	133,3	2,7	128,1	0,0
Madencilik ve Taşocakçılığı	113,3	1,8	112,0	1,8	108,2	-0,3
İmalat Sanayi	138,8	4,3	135,7	2,1	128,9	-0,2
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım	129,4	7,8	128,4	7,8	133,0	1,5

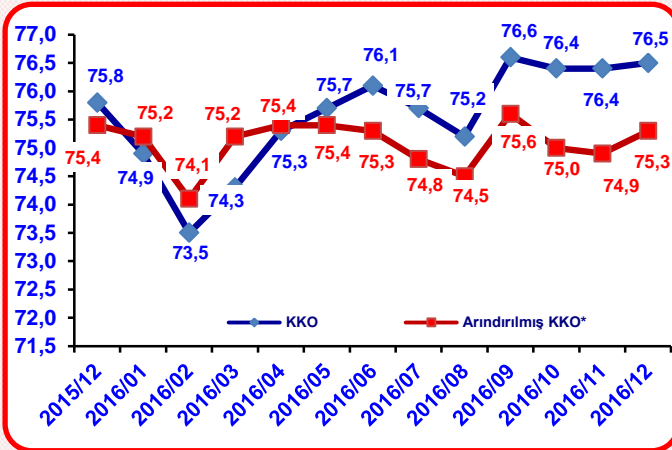
Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2016 yılı Kasım ayında %4,6 oranında artış göstermiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %2,7 oranında yükselmiştir. 2016 yılı Kasım ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, madencilik ve taşocakçılığı sektörü %1,8 oranında, imalat sanayi sektörü %2,1 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %7,8 oranında artmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2016 yılı Kasım ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en yüksek artış; %2,6 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla artış ise, %5,7 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı imalatında gerçekleşmiştir. Bu artışı, %5,0 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı ve %12,4 ile ağaç, ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) izlemiştir. En yüksek azalış; %6,7 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatında ve deri ile ilgili ürünlerin imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %2,9 ile giyim eşyalarının imalatı izlemiştir.

KAPASİTE KULLANIM ORANI

2016 yılı Aralık ayında Kapasite Kullanımı %76,5 oranında gerçekleşerek yatay seyrini korumuştur. 2015 yıllık ortalama %74,7 olan kapasite kullanım oranı 2016'da %75,6 olarak gerçekleşmiştir.

Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı %86,1, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %85,4, motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı %82 ve ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) %80,3 ile 2016 yılı Aralık ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

Ekim 2015-2016	Toplam	
15 yaş ve daha yukarı yaşta kişiler	2015	2016
Nüfus (Bin kişi)	58.134	58.990
İşgücü (Bin kişi)	30.003	30.914
İstihdam (Bin kişi)	26.856	27.267
Tarım	5.473	5.305
Tarım dışı	21.383	21.962
İşsiz (Bin kişi)	3.147	3.647
İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	28.131	28.076
İşgücüne katılma oranı (%)	51,6	52,4
İstihdam oranı (%)	46,2	46,2
İşsizlik oranı (%)	10,5	11,8
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,6	14,1
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	56,5	57,4
İstihdam oranı (%)	50,4	50,5
İşsizlik oranı (%)	10,7	12,0
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,6	14,1
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	19,3	21,2
Ne Eğitimde ne istihdamda olanların oranı*	24,7	24,3

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaşta kişilerde 2016 yılı Ekim ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre %11,8 oranında gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı; erkeklerde %9,8, kadınlarda %16,0 oranında kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %14,1, işsiz sayısı 3 milyon 647 bin kişidir. Genç nüfusta işsizlik oranı %21,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Yani her 5 gençten biri işsizdir.

2016 yılı Ekim ayında istihdam edilenlerin %19,5'i tarım, %19,4'ü sanayi, %7,6'sı inşaat ve %53,6'sı hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

EKİM 2016	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.062	2.908	1.985	10.017	18.972
Kadın	1.220	2.398	86	4.592	8.296
Toplam	5.282	5.305	2.071	14.609	27.267

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)	Kasım		12 Aylık Kümülatif 2016
	2015	2016	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-2.236	-2.268	-33.651
SERMAYE HESABI	0	0	8
FİNANS HESABI	-1.902	457	-26.345
Doğrudan Yatırımlar (net)	-194	-444	-7.479
Portföy Yatırımlar (net)	3.074	2.693	-7.311
Diğer Yatırımlar (net)	-4.570	-1.004	-12.687
Rezerv Varlıklar (net)	-212	-788	1.132
Net Hata ve Noksan	334	2.725	7.298

Kaynak: TCMB

Cari işlemler açığı 2016 yılı Kasım ayında 2,3 milyar Dolar açık vererek piyasa beklentilerinin altında gerçekleşmiştir. Cari açık, 2016 yılı Ocak-Kasım döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %5 oranında artarak 28,6 milyar Dolar genişlemiştir. 12 aylık kümülatifte ise, 33,7 milyar Dolar ile son bir yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2016 yılı Kasım ayında %6,4 azalan dış ticaret açığı daralmış ve cari açık üzerinde pozitif etki yaratmıştır. Bu bağlamda 524 milyon Dolarlık altın ihracatı da etkin rol oynamıştır.

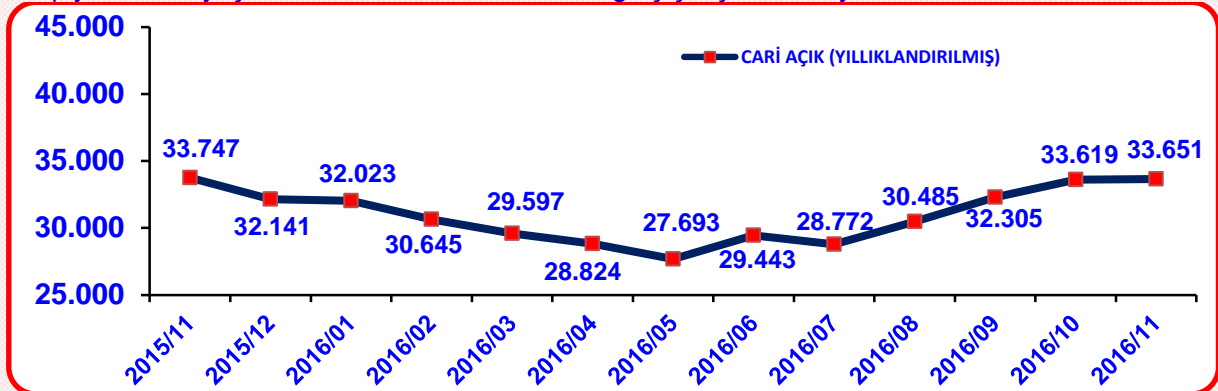
Hizmetler dengesi geçen yılın aynı ayına göre, 2016 yılı Kasım ayında %22,6 oranında azalarak 1 milyar Dolara gerilemiş ve cari açığı negatif yönde baskılamıştır. Buradaki gerilemede, 2016 yılı itibariyle genel bir azalış eğiliminde olan turizm gelirlerinde 2016 yılı Kasım ayında geçen yılın aynı ayına göre %14 azalarak Nisan 2016'dan beri en düşük seviyeye ulaşmış ve etkili olmuştur.

Net doğrudan yatırımlar 2016 yılı Ocak-Kasım döneminde geçen yılın aynı dönemine göre, %42,6 oranında azalarak 6 milyar Dolar daralırken; 2016 yılı Kasım ayında 444 milyon Dolar sermaye girişi yaşanmıştır.

Portföy yatırımlarında 2016 yılı Kasım ayında 2,7 milyar Dolar ile son bir yılda en yüksek sermaye çıkışı yaşanmış olup, dalgalı seyrini sürdürmektedir. Diğer yatırımlarda, 2016 yılı Kasım ayında 1 milyar Dolarlık sermaye girişi kaydedilmiştir.

2016 yılı Kasım ayında rezerv varlıklarda 788 milyon Dolar artış gerçekleşirken, 2016 yılı Ocak-Kasım döneminde rezerv varlıklar 7,7 milyar Dolar olarak kaydedilmiştir. 2016 yılı Kasım ayında net hata ve noksan kaleminde ise, 2,7 milyar Dolar sermaye girişi olup, yılın ilk on bir aylık döneminde net hata noksan kalemi 9,6 milyar Dolar ile cari açığa katkı sağlamıştır.

Dış ticaret açığının azalması ile cari açık üzerinde olumlu etki yaratırken; turizm gelirlerinde düşüşün süregelmesi ile birlikte azalan hizmetler dengesi cari açık üzerinde yukarı yönlü bir etki yaratmaktadır. Ayrıca, son dönemlerde petrol fiyatlarındaki artış eğiliminin devam etmesi durumunda enerji ithalatını yukarı çekeceği öngörülmekte olup, cari açığa negatif yansımaktadır. Ayrıca, ABD seçimlerinden kaynaklı küresel piyasalarda yaşanan sıkıntılarla birlikte döviz giriş çıkışlarında oynaklıklar devam etmektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ

Aylar	Reel Kesim Güven Endeksi	Tüketici Güven Endeksi	Ekonomi Güven Endeksi
2015			
Aralık	102,2	73,6	100,8
2016			
Ocak	103,3	71,6	83,9
Şubat	104,5	66,6	71,5
Mart	106,0	67,0	78,3
Nisan	110,1	68,5	73,5
Mayıs	109,8	68,8	82,3
Haziran	106,8	69,4	83,3
Temmuz	108,0	67,0	95,7
Ağustos	103,6	74,4	72,7
Eylül	106,5	74,3	87,8
Ekim	101,7	74,0	80,6
Kasım	103,7	68,9	86,5
Aralık	98,4	63,4	70,5

*2004-2011 dönemi için modele dayalı yaklaşımla geriye çekme yöntemi uygulanmış olan yeni seri

Reel Kesim Güven Endeksi; 2016 yılı Aralık ayında, 5,3 puan azalarak 98,4 ile yılın en sert düşüşünü yaşamıştır.

Tüketici Güven Endeksi, 2016 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %8 oranında azalarak Ekim 2015'den beri en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ekonomi Güven Endeksi de 2016 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %16 oranında azalarak 70,5 ile son 5 yılın en düşük seviyesine ulaşmıştır. Endekste bu azalış hizmetler ve imalat sanayi sektörlerinden kaynaklanmıştır.

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

2015 yılı Ocak-Aralık döneminde 23,5 milyar TL açık veren bütçe, 2016 yılı Ocak-Aralık döneminde 29,3 milyar TL açık vermiştir. Aynı dönemde bütçe gelirleri %14,8 oranında artarak 554,4 milyar TL, bütçe giderleri ise, %15,3 oranında artarak 583,7 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

2016 yılı Ocak-Aralık döneminde vergi gelirleri; bir önceki yılın aynı dönemine göre %12,5 oranında artarak 458,7 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %17,7 oranında artarak 533,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılı Ocak-Aralık döneminde 29,5 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 21 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir.

Milyon TL	OCAK-ARALIK		Değişim Oranı (%)
	2015	2016	
Bütçe Giderleri	506.305	583.689	15,3
Faiz Hariç Giderler	453.301	533.443	17,7
Faiz Giderleri	53.004	50.247	-5,2
Bütçe Gelirleri	482.780	554.431	14,8
Vergi Gelirleri	407.818	458.658	12,5
Bütçe Dengesi	-23.525	-29.258	-24,4
Faiz Dışı Denge	29.479	20.989	-28,8

DIŞ TİCARET

Milyon ABD \$		İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara (Hammadde) Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
Aylar	Yıl	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	
Ocak-Kasım	2015	132.088		189.242		131.179		-57.154		69,8
	2016	129.793	-1,7	180.196	-4,8	121.567	-7,3	-50.403	-11,8	72,0
Kasım	2015	11.682		15.973		10.979		-4.291		73,1
	2016	12.817	9,7	16.931	6,0	11.596	5,6	-4.113	-4,1	75,7

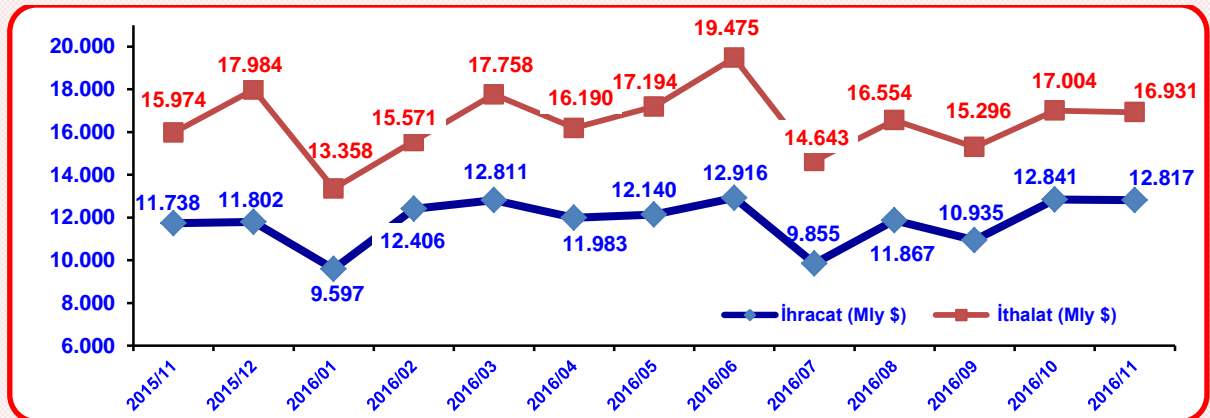
2016 yılı Kasım ayında ihracat, 2015 yılı Kasım ayına göre %9,7 oranında artarak 12,8 milyar Dolar, ithalat da %6,0 oranında artarak 16,9 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı, 2016 yılı Kasım ayında, %4,1 azalarak 4,1 milyar Dolar olarak gerçekleşirken; 2016 yılı Ocak-Kasım döneminde geçen yılın aynı dönemine göre, %11,8 azalarak 50,4 milyar Dolara düşmüştür. 2016 yılı 11 aylık ihracat, 2015 yılı aynı dönemine göre %1,7 azalarak 129,7 milyar Dolar, ithalat da %4,8 oranında azalarak 180,1 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı Kasım ayında %48 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2016 yılı Kasım ayında %46,7 olmuş; 2016 yılı Kasım ayında, 2015 yılının aynı ayına göre, AB'ye yapılan ihracat %6,6 oranında artarak 5,9 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılı Kasım ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.902 milyon \$) olurken; bu fasılı "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.070 milyon \$); "kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar" (1.014 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (701,7 milyon \$) ve "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (701,5 milyon \$) izlemiştir. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (2.419 milyon \$); "Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.263 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.870 milyon \$); "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.802 milyon) ve "demir ve çelik" (1.084 milyon \$); ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2016 yılı Kasım ayında İzmir'in ihracatı 2015 yılının aynı ayına göre, %3,5 oranında artarak 714 milyon Dolar, ithalatı da %3,4 oranında artarak 728 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılı Kasım ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2015 yılının aynı ayına göre, %3,7 oranında artarak 1,24 milyar Dolar, ithalatı da %1,7 oranında artarak 1,1 milyar Dolar olarak kaydedilmiştir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU-TÜRKİYE

BÜYÜME	2011	2012	2013	2014	2015	2016/III
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon TL)	774.188	785.721	821.937	800.107	719.620	655.400
Büyüme Oranı (Zincirlenmiş Hacim End. göre) (%)	11,1	4,8	8,5	5,2	6,1	-1,8
İmalat Sanayi (Zincirlenmiş Hacim End.) (%)	20,0	2,3	9,31	6,1	5,9	-3,2
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2011	2012	2013	2014	2015	Eki.16
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	24.110	24.821	25.524	25.933	26.621	27.267
İstihdam Oranı (%)	43,1	43,6	44,0	45,5	46,0	46,2
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	2.615	2.518	2.747	2.853	3.057	3.647
İşsizlik Oranı (%)	9,8	9,2	9,7	9,9	10,3	11,8
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12,4	11,5	12,0	12,0	12,4	14,1
ENFLASYON (%)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yİ-ÜFE (yıllık)	13,33	2,45	6,97	6,36	5,71	9,94
YD-ÜFE (yıllık)	15,99	-1,13	16,15	2,63	10,9	17,73
TÜFE (yıllık)	10,45	6,16	7,4	8,17	8,81	8,53
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Kas.16
İhracat	134.907	152.462	151.803	157.643	143.883	129.793
İthalat	240.842	236.545	251.661	242.184	207.199	180.196
Dış Ticaret Dengesi	-105.863	-84.083	-99.858	-84.540	-63.317	-50.403
Cari İşlemler Dengesi	-75.082	-48.497	-64.940	-45.846	-32.105	-28.584
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	50.814	62.794	96.581	64.601	103.139	97.780
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	4.071	4.119	4.840	4.011	4.576	5.161
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kurulan Şirket Sayıları	114.872	107.219	108.930	126.635	114.691	106.452
Kapanan Şirket Sayıları	56.121	47.978	37.273	39.051	32.762	31.938
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Eki.16
Şirket Sayısı (Adet)	4.324	4.263	3.789	4.710	5.602	4.651
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	16.182	13.284	12.384	12.523	17.067	8.062
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016/III	Eki.16
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-136	-171	-180	-178	-212,9	-212,6
BORÇLANMA (Milyar \$)	2011	2012	2013	2014	2015	2016/III
Dış Borç Stoku	304	339	389	402	398	417
Kamu	94	104	116	118	113	122,1
Özel	200	228	268	282	284	293,7
KREDİLER (Milyar \$)	2011	2012	2013	2014	2015	Kas.16
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	151,7	170,9	198,4	212,6	215,9	221,9
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış	2011	2012	2013	2014	2015	Kas.16
Toplam Sanayi	9,7	2,5	3,4	3,5	3,1	2,7
İmalat Sanayi	10,1	2,2	4,4	3,1	3,6	1,7
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2011	2012	2013	2014	2015	Ara.16
Kapasite Kullanım Oranı	75,4	74,2	74,6	74,4	74,7	76,5
GÜVEN ENDEKSLERİ	2011	2012	2013	2014	2015	Ara.16
Reel Kesim Güven Endeksi	97,2	106,3	108,1	107,1	103,9	98,4
Tüketici Güven Endeksi	92	75,8	76	72,5	66,3	63,4
Ekonomi Güven Endeksi	-	104,2	107,9	94,1	88,6	70,5
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2011	2012	2013	2014	2015	Kas.16
Sanayi Ciro Endeksi (Arındırılmamış)	129,9	140,1	153,1	172,7	187,2	227,4
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bütçe Dengesi	-17.783	-28.791	-18.449	-22.666	-22.606	-29.258
PROTESTOLU SENET	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Kas.16
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	919	1.075	1.091	1.004	1.000	927
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	4.902	6.949	7.494	8.221	10.081	10.685
KARŞILIKSIZ ÇEK	2011	2012	2013	2014	2015	Oca.-Kas.16
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)	581	943	748	673	775	730
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)	298	400	289	216	188	151
BORSA VE DÖVİZ	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.17
BIST 100 Endeksi	64.982	77.314	76.306	79.901	77.587	82.300
Euro/\$	1,29	1,33	1,33	1,11	1,1068	1,57

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU-İZMİR

NÜFUS-GÖÇ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nüfus (Bin)	3.451	3.525	3.606	3.624	3.662	4.061	4.113	4.168	-
Nüfusun TR Nüfusu İçindeki Payı (%)	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8	5,3	5,3	5,3	-
Nüfus Artış Hızı (‰)	15,0	18,9	20,6	4,1	10,1	13,8	12,7	13,4	-
TR Nüfus Artış Hızı (‰)	13,1	14,5	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	-
Net Göç Hızı (‰)	7,20	6,97	2,91	2,26	2,46	3,45	5,6	5,0	-
İSO 500 BÜYÜK İÇİNDEKİ ÜYE SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Üye Sayısı (Adet)	48	52	56	55	58	59	59	60	-
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	1.171	1.170	1.303	1.410	1.424	1.514	1.504	1.483	-
Sanayi İstihdamının Payı (%)	31,5	28,0	30,4	30,7	31,6	31,8	31,7	32,0	-
Kadın İstihdamı (Bin Kişi)	314	346	397	422	432	490	466	470	-
Kadın İstihdamının Oranı (%)	26,8	29,6	30,5	29,9	30,3	32,4	31,0	28,3	-
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	156	227	231	243	247	276	243	262	-
İşsizlik Oranı (%)	11,8	16,2	15,1	14,7	14,8	15,4	13,9	15,0	-
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12,4	17,2	16,4	16,2	15,9	17,0	15,0	16,1	-
ENFLASYON (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
TÜFE (yıllık)	5,84	8,91	7,25	10,15	6,03	7,94	8,54	9,83	8,93
DIŞ TİCARET (Bin \$)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/11
İhracat	7.823	6.119	6.682	8.072	8.659	9.484	9.624	8.308	7.634
İthalat	8.313	6.268	8.419	10.621	10.577	10.367	9.950	8.846	8.084
Dış Ticaret Dengesi	-490	-149	-1.737	-2.550	-1.918	-883	-326	-538	-450
İhracatçı Firma Sayısı (Adet)	3.917	3.694	3.920	4.107	4.269	4.438	4.226	4.529	3.899
İhracatın TR İhracatı İçindeki Payı (%)	5,9	6,0	5,9	6,0	5,7	6,1	6,1	5,8	6,0
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015/IV	2016/III
Kapasite Kullanım Oranı	57	51	62,25	70	63	60	55	63	62
PROTESTOLU SENETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Protesto Edilen Senet Sayısı (Adet)	74.760	77.761	55.098	31.131	38.952	43.347	43.406	44.232	47.497
Protesto Edilen Senetlerin TR İçindeki Payı (%)	4,7	4,9	4,5	3,4	3,6	4,0	4,3	4,4	4,7
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	391	459	319	245	367	463	510	571	775
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Belge Adedi	136	105	167	188	209	215	186	208	230
Yatırım (Milyon TL)	1.011	651	1.890	2.443	9.042	1.655	4.016	3.145	1.810
Teşvikli Sabit Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	4,04	2,39	3,01	4,55	15,66	1,76	6,5	3,1	1,9
Bölgesel Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	-	4,0	1,9	3,2	2,8	2,2	5,2	4,9	1,9
ENERJİ TÜKETİMİ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Doğalgaz Tük. (Milyon stdm ³)	2.342	1.957	2.342	2.736	2.704	2.739	2.327	3.214	4.299
MALİ / FINANS	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bütçe Gelir/Gider	4,17	3,59	3,99	4,05	4,34	4,36	4,20	4,28	4,2
Vergi Gelirlerinin TR İçindeki Payı (%)	10,54	10,20	10,77	10,86	11,77	11,14	10,54	11,1	11,4
Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)*	74,6	72,4	87,9	102,5	110,2	123,9	122,2	120,6	119,6
Toplam Mevduatların TR İçindeki Oranı (%)*	6,2	6,2	5,9	5,8	5,7	5,5	5,2	5,6	5,6
Toplam Kredilerin TR İçindeki Oranı (%)*	6,4	6,0	5,9	6,1	5,9	6,0	5,2	5,2	5,1
KAMU YATIRIM TAHSİS PAYI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kamu Yatırım Tahsis Payı	2,12	1,80	1,35	1,67	1,59	2,29	2,62	2,63	2,30
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kurulan Şirket Sayısı	3.094	2.710	3.253	3.277	2.112	2.928	3.414	4.027	3.962
Kurulan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	6,4	6,3	6,5	6,1	5,7	6,0	5,9	6,0	6,2
Kapanan Şirket Sayısı	805	803	860	943	1.094	1.095	991	740	644
Kapanan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	7,7	7,7	7,5	7,2	7,7	7,0	7,1	6,1	5,8
YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015/11	2016
Yabancı Sermayeli Firma Sayısı	1.256	1.391	1.540	1.682	1.800	1.944	2.100	2.229	2.402
Yabancı Serm. Firmaların TR İçindeki Payı (%)	6,0	5,9	6,0	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6
MARKA-PATENT SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Marka Tescil Sayısı (Adet)	1.983	2.302	1.931	2.146	3.234	4.096	4.366	4.323	5.928
Marka Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	5,6	5,6	6,0	6,0	6,2	6,0	6,0	6,2	7,1
Patent Tescil Sayısı (Adet)	25	21	34	31	42	59	55	86	96
Patent Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	7,4	4,6	5,3	3,7	4,1	4,7	4,2	5,0	5,4
TURİZM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yabancı Turist Sayısı (Bin Kişi)	1.034	1.057	1.156	1.370	1.368	1.407	1.294	1.201	672
Yabancı Turist Sayısının TR İçindeki Payı (%)	3,9	3,9	4,1	4,4	4,4	4,2	3,6	3,3	2,5
TARIMSAL ÜRETİM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bitkisel Üretim Değeri (Milyon TL)	2.769	2.675	3.375	3.648	4.100	3.652	5.024	-	-
Bitkisel Üretim TR İçindeki Payı (%)	1,2	3,9	4,2	4,1	4,7	3,9	5,1	-	-
İŞ KAZALARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
İş Kazasında Ölenlerin TR İçindeki Payı (%)	6,0	4,6	5,4	7,5	5,6	6,0	2,6	5,1	3,7
MOTORLU KARA TAŞITLARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016/11
Motorlu Kara Taşıtlarının TR İçindeki Payı (%)	4,9	6,5	6,4	6,3	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0

*Çeyreklik açıklanmakta olup, 1. çeyrek verileridir. **Tescil değil, başvuru verileridir

ÜLKE İNCELEMELERİ XIII: NİJERYA FEDERAL CUMHURİYETİ

Ekonomik Yapı

Dünyanın 23. Büyük ekonomisi olan Nijerya'da en dikkat çeken iki temel özellik, kamu ağırlıklı ve ham petrol ile doğalgaza dayalı ekonomik yapısıdır. Zira, Nijerya toplam 37 milyar varille dünyanın 9. büyük petrol rezervine ve 9. büyük doğalgaz rezervine sahip ülke konumundadır. Bu doğal zenginlik Nijerya'yı petrol ihraç eden ülkeler sıralamasında dünyada 6. sıraya yükseltmiştir. Bu bağlamda, Milli gelirdeki artış veya azalışta, petrol üretimi ve uluslararası piyasa fiyatlarından kaynaklanan gelir değişimi çok etkili olmaktadır.

Geçmişten beri süregelen yetersiz altyapı ve eğitilmiş iş gücü eksikliği yatırımlarda çekimsiz bir tutum sergilemesine sebep olsa da, ülke nüfusunun yüksek oluşu ve süreklilik arz eden bir petrol ve doğalgaz gelirinin bulunması, Nijerya'nın uluslararası alandaki önemini artırmış ve Batılı ülkelerce yatırım yapılabilecek ülkeler arasında gösterilmeye başlanmıştır.

Nijerya Yatırım Teşvik Komisyonu Kararnamesi %100 yabancı sermayeyle şirket kuruluşuna ve sermaye ile kar payının hiçbir kısıtlama olmaksızın yurt dışına transferine izin vermektedir.

Ülkede yatırımlar açısından tarım ve gıda sanayi alanında büyük bir açık vardır. Giyim ve tekstil sanayi ise bir diğer yatırım vaat eden alandır. Ayrıca, yabancıların konaklama ihtiyaçlarının yeterince karşılanamaması sebebiyle önemli ölçüde otel yatırımlarına da ihtiyaç duyulmaktadır.

Devlet; altyapı, enerji ve konut yatırımlarına odaklanmış durumdadır. Toplu konut inşaatı ve arazi geliştirme konularında Nijerya iş dünyasının Türk iş dünyası ile işbirliğine olumlu yaklaştığı bilinmektedir.

Bununla birlikte enerji alanında da önemli yatırım fırsatları mevcuttur. Nijerya'da özellikle çok ciddi düzeyde elektrik enerjisi açığı vardır.

Bu bağlamda, zengin doğalgaz rezervlerini elektrik enerjisine çevirecek santraller kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Diğer taraftan Nijerya'nın, kurulu enerji kapasitesini geliştirmek amacıyla mazot, doğalgaz, hidroelektrik santralleri ile başta rüzgar ve güneş olmak üzere alternatif enerji kaynaklarını artırmak için çaba göstermesi, bu alanda gerçekleştirilecek yatırımların da önemini artacağına işaret etmektedir.

Nijerya'da yatırımların artırılması için özellikle son yıllarda yatırım teşviklerine önem verilmiştir. Verilen teşvikler; "Genel Vergisel Teşvikler", "Sektörel Teşvikler", "İhracat Teşvikleri" ve "Serbest Bölge Teşvikleri" olarak sınıflandırılmaktadır. Sektörel açıdan özellikle imalat sanayiye yönelik yatırımların, vergiler bağlamında teşvik edildiği gözlenmektedir. Bununla birlikte, genel olarak Nijerya'nın, %5'lik KDV ile Afrika'nın en düşük vergi oranına sahip ülkesi olması bir diğer dikkat çekici özelliktir.

Türkiye-Nijerya İlişkileri

1960 yılında bağımsızlığını kazanan Nijerya ile Türkiye arasında, kökleri geçmişe uzanan sıkı politik ve ekonomik ilişkiler mevcuttur. 2010 yılında D-8 zirvesi kapsamında Türkiye tarafından Nijerya'ya gerçekleştirilen ziyaret, ikili ilişkilerin gelişmesi anlamında dönüm noktası olmuştur ve bu tarihten sonra karşılıklı iş ziyaretleri artırılmıştır.

Son olarak, 2016 Mart ayında Türkiye tarafından gerçekleştirilen Nijerya ziyaretinde, ticari-ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi adına, "Ekonomik ve Ticari İşbirliği Mutabakat Zaptı" ile "Sanayi Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır.

Türkiye-Nijerya arasındaki temel ihracat ürünleri; "demir-çelik ürünleri, hijyenik bezler, alçı taşı ve petrol yağları"; temel ithalat ürünleri ise; "yağlı tohumlar ve meyveler, deri ürünleri, amonyak ve kakao" biçimindedir.

NİJERYA ÜLKE PROFİLİ (2015)

Nüfus (Milyon Kişi)	182
Nüfus Artış Hızı (%)	2,6
GSYİH (Milyar Dolar)	481
GSYİH (%)	2,7
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	2.640
Enflasyon Oranı (%)	9,0
İşsizlik Oranı (%)	9,0
İhracat (Milyar Dolar)	50
İhracatta İlk 5 Ülke	Hindistan, İspanya, Brezilya, Hollanda, Fransa
Temel İhracat Ürünleri	Ham petrol, Petrol gazı, Rafine petrol, Kakao
İthalat (Milyar Dolar)	73
İthalatta İlk 5 Ülke	Çin, ABD, Hollanda, Hindistan, Belçika, Lüksemburg
Temel İthalat Ürünleri	Rafine petrol, Motorlu araçlar, Demir-çelik ürünleri
Cari Denge (Milyar Dolar)	-15.440
İmalat Sanayi (% GSYİH)	9,5
Tarım (%GSYİH)	20,8
Hizmetler (%GSYİH)	58,7
Sanayi (% GSYİH)	20,4

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

NİJERYA KÜRESEL DIŞ TİCARET PROFİLİ (2015)

İHRACAT ÜRÜNLERİ	(Milyon \$)	İTHALAT ÜRÜNLERİ	(Milyon \$)
Mineral yakıtlar ve yağlar	50.800	Petrol	7.800
Kakao	539	Makine ve ekipmanları	6.400
Odun ürünleri	400	Elektronik ekipmanlar	4.700
Yağ tohumları	356	Motorlu araçlar	4.300
İşlenmemiş deri ve diğer deri ürünleri	240	Plastik	2.100
Hava ve uzay aracı malzemeleri	148	Seramik	2.000
Alüminyum	146	Demir ve çelik ürünleri	2.000
Bakır	142	Eczacılık ürünleri	1.100
Maden ve maden ürünleri	140	Demir ve çelik	1.100
Balık	83	Balık	814

Kaynak: World's top exports-imports (İlk 10 ürünü yansıtmaktadır.)

TÜRKİYE- NİJERYA TİCARET PROFİLİ (2015)

Fasıl adı	Türkiye İhracat (Bin \$)	Fasıl adı	Türkiye İthalat (Bin \$)
Metal yapı malzemeleri, tanklar, sarnıçlar ve buhar kazanları	31.016	Bitkisel ürünler; bostan, meyve ve sebze	137.956
Başka yerde sınıflandırılmamış metalik olmayan mineraller	24.506	Rafine edilmiş petrol ürünleri	33.099
Özel amaçlı makineler	19.500	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası ve saracıye	11.118
Demir-çelik ana sanayi	19.071	Ana kimyasal maddeler	6.534
Kağıt ve kağıt ürünleri	17.982	Kereste ve parke	1.096

Kaynak: TÜİK